

INFORMALITÁS SZÉKELYFÖLDÖN

Informális vidék

Szerkesztette: Biró A. Zoltán és Keszeg Anna, KORUNK, Korunk Baráti Társaság, Kolozsvár, 2022. 128 oldal.

Székelyföldön a formalitás és informalitás jelensége sok esetben egymást kiegészítve, illetve párhuzamosan működnek. A formalitás magában foglal minden olyan tényezőt, amely hivatalos, a szabályoknak megfelelő, míg az informalitás az egyének a kreativitásából születik. A térség emberei ezeket a komponenseket életük több szegmensében is alkalmazzák, megfigyelve, hogy az adott társadalmi jelenség külön-külön applikálva kéri, vagy együttesen. A Korunk októberi lapszámában több kutató tett kísérletet arra, hogy megvizsgálja térségünkben azt, hogy az emberek milyen mértékben hordozzák az informalitást, hogy szabályokat szegnek, vagy önmegvalósítás történik. A tematikus összeállítás által a szerzők bemutatják a székelyföldi térségben végzett kutatások alapján az informalitás megjelenését, annak működési módozatait, elemzési szempontjait, továbbá a relevánsnak látott értelmezéseket.

Biró A. Zoltán tanulmányában megvizsgálásra kerülnek az informális stratégiák vidéki környezetben. Gyakran tapasztalható, hogy az informális megoldásokat gyakorló egyén társadalmi presztízzsel, kreativitással és önmegvalósítással rendelkezik. A székelyföldi térségben folytatott kutatások alapján a formális és az informális világ különös kapcsolatban van egymással: sok esetben kiegészíti egymást, párhuzamosak, olykor pedig ellentétes viszonyt ápolnak. A formális megnyilvánulás nagyobb, erősebb, mindemellett hivatalos, szabályos, emiatt néha háttérbe szorulnak az informális stratégiák, de szükség esetén gyorsan aktivizálódnak. Hiszen a vizsgált vidéki térségben a két szint interakciója mintákat termel, amelyek idővel normává, értékeké válnak. A kutatás fontossága abban nyilvánul meg, hogy az informális stratégiák valamilyen formában legitimálást nyerjenek és megszabaduljanak attól tévhittől, hogy ezek törvénytelenek, károsak.

A második tanulmányban, Kovács Eszter, az informalitásnak az elméleti aspektusait, társadalomtudományokban elfoglalt helyét tárja fel az idegen és magyar nyelvű szakirodalom által. Mindemellett figyelembe veszi az adott tematikához kapcsolódó

székelyföldi kutatásokat is. Bemutatásra kerül Székelyföldön érzékelhető informális beállítódások, amelyek azokra a kulturális gyakorlatokra alapoznak, amelyek magukba foglalják az identitást, az ellenállást, illetve a hétköznapiakban való érvényesülést.

Az informális gyakorlatok szerepéről Bodó Julianna komplex írása által tudomásunkra jut az, hogy Székelyföldön a szimbolikus térhasználat hogyan bontakozik ki. Tanulmánya több témakört érintve reprezentálja e jelenséget. Elsősorban a formalitást-informalitást a társadalomtudományok megközelítéséből prezentálja, majd az informalitás és a szimbolikus térhasználat viszonyát. Továbbá bemutatásra kerül a szimbolikus térhasználat informális gyakorlatainak társadalmi kontextusa az 1960-as évektől napjainkig, illetve a székelyföldi térség formális keretei és informális megoldásai számos példával alátámasztva. Különböző lokalizációk rendelkeznek sajátos informalitással, amelyek a következők lehetnek: saját események, identitás-építés, saját hírnévre építő globális keretalkotás, emlékezhely-komplexumok, illetve szerényebb előzmények. Minden helynek fontos, hogy egyediségükkel kitűnjön, ezzel is növelve a nemzeti entitásban történő betagozódást. A szimbolikus térhasználat az adott térségnek az értékeit bemutató, önmagát fontosnak találó szándéka szerint értelmezhető.

A földviszonyok megváltoztatása két alkalommal volt radikális: 1962-ben és 1989-ben. Erről az időszakról, illetve a rendszerváltást követően Oláh Sándor tanulmányában olvashatunk arról, hogy a székelyföldi társadalom hogyan alkalmazta az informális stratégiákat. Ezekben az új helyzetekben, az embereknek aktivizálniuk kellett az elérhető erőforráskészleteket: a földet, a termőeszközöket és a termelői tudást. Bármennyire nehéz periódust is éltek meg, megmaradásuk érdekében önmagukra kellett fókuszálniuk, mintsem a világ alakulásával ők is átalakuljanak. A földek magántulajdonokba visszakerülését követően újból aktivizálódott az a tudás, azok az értékek, amelyeket a kollektivizálás előtt birtokoltak.

A negyedik tanulmány szerzője Sárosi-Blága Ágnes, aki megvizsgálta, hogy milyen innovatív folyamatok jelennek meg a székelyföldi agrárvállalkozások kiépítése során. Az új típusú vállalkozások és vállalkozásműködési modellek közé tartozik a barkácsolás (*bricolage*): összerakás, kiépítés. Az újszerű, ám kisméretű vidéki vállalkozások alapja az adott település erőforrásai és a vállalkozó személyisége, rugalmassága és kreativitása. Relevánssá válnak az informális tényezők, amelyek a következők

lehetnek: alkalmi segítők, személyes kapcsolatok, családtagok, ügyintézés informális módozatai, illetve a közvetlen társadalmi környezet visszajelzése.

Székely Kinga Katalin olyan informális megoldásokat mutat be, amelyek jelen vannak a vidéki turisztikai szereplők gyakorlataiban. A turizmus Székelyföldön (Hargita megyében) számos térségi szereplőt érint, amelyet változás, kísérletezés és kezdeményezés jellemez. A tanulmány során olyan vállalkozók kerültek megkérdezésre, akik a rendszerváltás után személyes erőforrásokra és tudásszerzésre támaszkodva építették ki saját vállalkozásaikat. Az interjúk adatfelvétel során arra a következtetésre jutottak, hogy a formális megoldások mellett az informális megoldások száma nagy és sokféle megnyilvánulási figyelhető meg: építés/újítás/átalakítás, kaláka, kompetenciákra tapasztalat során tesznek szert, mintsem továbbképzések által.

A hatodik tanulmányban Jakab Judit írásából megismerjük azoknak a tanítóknak az álláspontját, akik roma gyerekeket tanítanak. A kutatás során kiderül, hogy a Csíki-medencében (Hargita megyében) tanító pedagógusoknak milyen nehézségekkel küzdenek, illetve az oktatási rendszer standard előírt eljárásai milyenképpen mutatnak akadályokat olyan osztályokban, ahol az adott közösség több mint 25%-a roma származású. Az eltérő kulturális/szociális háttérrel rendelkező tanulók esetében az osztálytanítóknak szükségszerűen alkalmazniuk kell informális sajátos eljárásokat annak érdekében, hogy bevonják diákjaikat az tanítási-tanulási folyamatban.

Szász Mária-Magdolna tanulmányában megvizsgálta a pedagógusok perspektívájából, hogy a szülők iskolához való viszonyulása formális és informális kapcsolatok szintjén hogyan jelenik meg. A kutatás rurális térségben történt, ahol szülő-pedagógus kapcsolatában megfigyelhető volt az informalitás, s az, hogy a pedagógusok akaratán kívül a formalitás tere csökkenő tendenciát mutat.

A folyóirat utolsó tanulmányának a szerzője Sarány Orsolya, aki bemutatja, hogy milyen jelenségeket, szempontokat talált a vidéki térség média konstruáló szerepében: a székelyföldi magyar nyelvű média néhány strukturális és működési sajátossága kerül reprezentációra. Miközben a média tájékoztat, beszámol, illetve helyzeteket és embereket mutat, párhuzamosan fenntartja és újratermeli a térségi társadalmat, mindemellett összeköti az ebben a szituációban megjelenő formális és informális tényezőket.